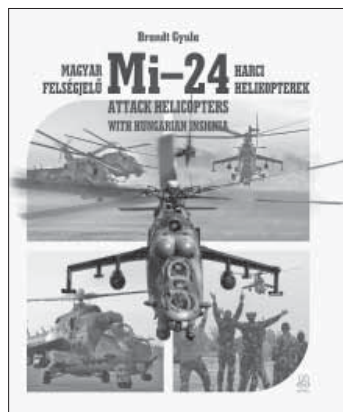

Kenyeres Dénes ny. alezredes:

A MI-24 HARCIS HELIKOPTEREK HISTÓRIÁJA A MAGYAR NÉPHADSEREG/HONVÉDSÉG HADRENDJÉBEN

A repülést szerető emberek és a helikoptereket üzemeltető és kiszolgáló állomány újabb szép kötettel gazdagíthatták könyvtárukat, gyűjteményüket. A repülésről, a repülő- és helikoptertechnikáról mindig hálás dolog írni. Nagyon sokan érdeklődnek hazánkban s külföldön egyaránt a polgári és katonai repülés iránt.

A Zrínyi Kiadó gondozásában 2017-ben látott napvilágot Brandt Gyula: *Magyar felségjelű Mi-24 harci helikopterek* című, kemény borítású, reprezentatív kivitelű kötete. A könyv mind kiállításában, mind tartalmában méltó arra, hogy sokan beszerezzék, elolvassák és elhelyezzék könyvespolcukra.

A SZERZŐRŐL

A könyv alkotója egy volt helikoptervezető, aki katonatiszti pályafutását a nagy múltú helikopteralakulatnál töltötte nyugállományba helyezéséig. Brandt „Szepi” Gyula nyugállományú őrnagy már ismert a repülő szakirodalom kedvelői körében, ugyanis az előző, *A 87. Bakony Harcihelikopter Ezred és jogelődjeinek története 1958–2004* című kötetét 2004-ben adták ki. Abban a művében az alakulat történiáját foglalta össze a megalakulásától kezdve egészen a felszámolásáig, 2004 nyaráig, valamint részletesen taglalta a helikoptervezető állomány és a fedélzeti technikusok személyi és repülési adatait. Brandt őrnagy 34 éves szolgálata alatt mindösszesen 3500 órát repült a Mi-8 és Mi-17 típusú forgószárnyas eszközökön. A repülőhajózó tiszti iskola után helyezték Szentkirályszabadjára, s mindvégig ott repült szállítóhelikoptereken különböző beosztásokban; volt másodpilóta, helikoptervezető, rajparancsnok, századmegfigyelő s végül a szállítóhelikopter-zászlóaljban 2002-től kiképzési és hadműveleti tiszt. Óriási gyakorlati tapasztalatokat szerzett a kiképzési repüléseken, hazai és koalíciós hadgyakorlatok helikopterbiztosításai terén. Előjárói és parancsnokai mindenkor számíthattak Brandt Gyula katonai, repülési szolgálataira.

Az őrnagy 2013 őszén határozta el, hogy megírja a Mi-24-es harci helikopterek gazdag történiáját. Ötletével, nagyszerű terveivel 2014 elején felkereste Szolnokon Lamos Imre dandártábornokot, a MH 86. Szolnok Helikopter Bázis parancsnokát, aki támogatásáról biztosította. Brandt Gyula attól kezdve több mint három évig gyűjtötte az anyagot, bújtta a vonatkozó parancsokat és iratokat, a Zrínyi Kiadó pedig megjelenésre érdemesnek találta a végeredményt.

HELIKOPTEREKRŐL ÁLTALÁBAN

A szerző nagyon alapos munkát végzett a kötet összeállításakor. A mű elején rövid áttekintést ad a repülés kezdetéről, majd a forgószárnyas technika kifejlesztéséről is átfogó ismereteket közöl. A helikopterek alkalmazásánál óriási előnyt jelent, hogy nem szükséges kiépített repülőtér, s így nem kell felszállópálya sem a bevetések esetén, harci alkalmazás során. Ez jelentős előnyt jelent a merev szárnyú repülőeszközökhöz képest.

A forgószárnyas technika fejlesztésében az amerikai, a szovjet, angol és francia repülőmérnökök értek el jelentős sikereket. Újabb és újabb típusokat fejlesztettek ki, a légi erők és egyéb haderőnemek pedig egyre sokoldalúbb és hatásosabb fegyverrel ellátott helikoptereket állítottak hadrendbe az elmúlt 60 esztendőben. A világ különböző térségeiben zajló háborúkban nagy számban alkalmazták is a szállító- és harci helikoptereket, és a napjainkban zajló konfliktusokban is bevetik a különböző típusú helikoptereket. A fegyverrendszereket a harci tapasztalatok alapján korszerűsítik és bővítik. A sokoldalú Mi-24-es hatékony tüzérvél rendelkezik, így a fegyveres küzdelem nélkülözhetetlen eszközeként tartották/tartják számon.

MELYIK ALAKULAT HADRENDJÉBE SOROLTÁK A MI-24-EST?

A szerző a kötetben végigvezeti az olvasót a szentkirályszabadjai alakulat történetén. Az egység jogelődje a Kecskeméten, 1957 tavaszán az MN Repülő Kiképző Központ alárendeltségébe tartozó 4. repülőszázad, amely vegyes repülőtechnikával rendelkezett: kiképző-, futár-, szállító- és bombázógépek, valamint helikopterek tartoztak állományába. 1958 őszén, a 4. repülőszázadból jött létre Szeidl József százados parancsnoksága alatt az MN 86. Önálló Vegyes Repülőszázad. Ezt a szervezetet 1961. október 15-én osztályra bővítették. A fejlesztés ezután sem állt meg. 1968. október 1-jei hatállyal, szintén Kecskeméten, az előző szervezet bázisán megalakult az MN 86. Önálló Helikopterezred. Hadrendjébe az előző technikán felül besorolták a Mi-8 típusú szállítóhelikoptereket. 1969–70-ben az egységet teljes személyi állományával és haditechnikájával együtt, több lépcsőben áttelepítették Kecskemétről Szentkirályszabadjára. A következő években is történtek jelentős szervezeti és technikai változások az ezred életében.

Az egység egyedülálló szállítóhelikopter-flottával rendelkezett évtizedeken keresztül az MN hadrendjében. Nagyon sok honi és nemzetközi hadgyakorlaton bizonyította hadrafoghatóságát. A repülőhajózó, repülő-műszaki és egyéb szakállomány minden feladatát magas szinten végezte az előírt, meghatározott üzemeltetési utasítások és a harcászati szintek szerint.

DÖNTÉS A MI-24-ES TÍPUS HADRENDBE ÁLLÍTÁSÁRÓL, AZ ÁLLOMÁNY ÁTKÉPZÉSE

A legfelső szinten, az 1975–1980 közötti időszak Tisza fedőnevű hadseregfejlesztési koncepció alapján, már 1977-ben döntés született a Mi-24-es harci helikopterek rendszeresítéséről az MN kötelékében. Az előljárók parancsa alapján a Szentkirályszabadján települő MN 87. Szállítóhelikopter Ezred hadrendjében állították szolgálatba az új technikát. Az állományt olyan személyekből válogatták ki, akik megfelelő üzemeltetési és repülési tapasztalattal rendelkeztek a már meglévő szállítóhelikoptereken.

Alapos szervezőmunkával – a személyi beszélgetéseket követően – összeállították az átképzésre kerülő állományt. 1978. február–május között 15 hajózót és 34 repülő-műszakit képeztek át a Szovjetunióban a Mi–24-es típusra.

A sikeres átképző tanfolyam után, Szentkirályszabadján, 1978. szeptember 1-jei hatállyal felállították a Mi–24-es harcihelikopter-századot, melynek Deák Imre százados lett a parancsnoka, a technikai helyettesi beosztást pedig Baji Béla százados látta el. Az MN hadrendjében, Szentkirályszabadján, az ún. „Magocska”-program keretében állt fel az első Mi–24-es alegység, 4 db helikopterrel. A terv ugyanis az volt, hogy kezdetnek létrehoznak egy kis létszámú csoportot (rajt), négy géppel, majd a kedvező üzemeltetési tapasztalatok és az ismeretek bővítésének arányában folytatják a fejlesztést egészen egység- (magasabbegység-) szintig – ami később csak részben valósult meg.

Az első négy harci helikopter 1978. július 26-án szállt le Szentkirályszabadján. 1980 őszén érkezett még 16 db gép, és felállították a 2. harcihelikopter-századot is. Az alegységek 10-10 gépet üzemeltettek öt éven keresztül. 1984. április 1-jei hatállyal az előző egység bázisán megalakították az MN 87. Harcihelikopter Ezredet. 1985-ben még 20 db Mi–24-est kapott a szentkirályszabadjai alakulat. A fejlesztés és korszerűsítés tovább folytatódott. 1987. március 1-jével a fenti szervezetből megalakult az MN 87. Harcihelikopter Dandár, hadrendjébe parancsnokság és törzs, két harcihelikopter-század, két szállítóhelikopter-század, valamint a harcbiztosító és kiszolgáló alegységek tartoztak. A következő évben tervezték felállítani a harmadik harcihelikopter-századot – azonban az már sohasem valósulhatott meg.

HARCI HELIKOPTEREK ALKALMAZÁSA HAZÁNKBAN

A Mi–24-es harci helikopterek első bemutatkozása 1979 májusában történt a Pajzs–79 fedőnevű koalíciós hadgyakorlaton. Az 1980-as, jubileumi légi díszelgésen láthatta a nagyközönség először Budapest fölött az új forgószárnyas technikát. A helikopterkötelék élén, rajalakzatban repült a Mi–24-es a légi díszelgésen. A vezérgépben ülő Kocsis János vezérőrnagy, a Csapatrepülő Parancsnokság parancsnoka jelentette a honvédelmi miniszternek a repülési feladat végrehajtását.

A helikopterpilóták a repülő kiképzés során 1-2 év alatt eljutottak a géppuskával történő földi éleslövészetekig, majd a Falanga típusú rakéta alkalmazásáig. Először nappali, később pedig az éjszakai lövészetek következtek. A jól kiképzett állomány üzemeltetésében a Mi–24-es harci helikopterek óriási tüzerőt képeznek, és hatékonyan képesek leküzdeni az ellenséges erőket.

A harci helikopterek pilótáit, fedélzeti lövészeit Frunzéban képezték az ottani tiszti iskolán, 3 év alatt. Évente 10-15 fő végzett ott, és került Szentkirályszabadjára az egység állományába.

A Mi–24-esek 1985–95 között repültek a legtöbbit. Évente átlagban 3800–4400 órát töltöttek a fellegek közt a kiképzési, hadművelési és egyéb repülési feladatok, hadgyakorlatok végrehajtása alkalmával. A rendszerváltozást követő években fokozatos leépítés következett be a szentkirályszabadjai alakulatnál, annak ellenére, hogy a megváltozott politikai légkörben és a délszláv térségben dúló háború miatt felértékelődött a harci helikopterek szerepe és hadrafoghatósága. Taszáron és Kecskeméten hónapokon keresztül adtak készenléti szolgálatot, teljes fegyverezéssel.

A harci helikopterek bátor és vakmerő manővereikkel mindig lenyűgözték a hazai és nemzetközi repülőnapok közönségét. A szentkirályszabadjai „Nyílt Napoknak” is nagy sikere volt, ahol a Mi–24-es gépek is szerepeltek s műrepültek a nagyrődemű előtt.

A szentkirályszabadjai állomásoztatás idején két harci helikopter semmisült meg. Az egyik súlyos légi esemény 1982. június 22-én történt, a másik pedig a gyakorló fotólövészet során következett be 2001. április 12-én. A két katasztrófa három halálos áldozatot követelt.

2004 nyarán megkezdődött a szentkirályszabadjai harcihelikopter-ezred felszámolása. A személyi állomány és a technika egy részét áttelepítették Szolnokra. 2004. május 21. és október 1. között állították fel az MH 86. Szolnok Helikopter Ezredet, hadrendjében, több más alegység mellett, a Phoenix Harcihelikopter Zászlóaljat, 17 db Mi-24-es helikopterrel. A zászlóalj parancsnoka Szántó Zsolt őrnagy lett. Azóta a Tisza-parti város repülőterén oldja meg a Mi-24-es technika a meghatározott repülési, hadműveleti, készenléti feladatokat.

A kor követelményeinek megfelelően egyre több harcászati, illetve gyakorlati feladatot hajtanak végre a harci helikopterek. 2006-ban első alkalommal alkalmaztak külső függesztést, 2007-ben szintén elsőként, 1500 m magasságból ejtőernyős ugrást végeztek a típusból. De bevetették a gépeket az árvízi helyzeteknél is. Évtizedekig jelen voltak az augusztus 20-ai budapesti vízi-légi parádékon is.

A kötet részletesen foglalkozik a repülő-műszakiak, az üzemben tartók nélkülözhetetlen munkájával, benne a javítóosztállyal, amely a hangárokból végzi a helikopterek javítását és a repült órák utáni időszakos vizsgálatokat és kisjavításokat. Közli a szerző a Mi-24-es műszaki leírását, rendszereit, üzemeltetési paramétereit és teljesítményadatait, bemutatja sokoldalú fegyverrendszerét, valamint sok egyéb műszaki érdekességet. A kötet végén olvasható a teljes hajózállomány (helikoptervezetők és fegyveroperátorok), valamint a forgószárnyasokat kiszolgáló repülő-műszaki állomány névsora ábécérendben.

Érdekes adat, hogy a Mi-24-est több mint 255 fő repülte pilótaként/fedélzeti lövészésként. A harci helikoptereket több mint 600 hivatásos, továbbszolgáló tiszt, tiszthelyettes és több ezer sor- és szerződéses katona, illetve polgári alkalmazott szolgálta ki az elmúlt 40 év során.

TÉNYEK, ADATOK, VISSZAEMLEKÉZÉSEK – MAGYARUL ÉS ANGOLUL

A könyvben összesen 241 jó minőségű fotó található. Magáról a helikoptertechnikáról 139 kép készült, melyek részben az állóhelyen, tárolás közben, részben különböző feladat-végrehajtás közben készültek. Minden gép szerepel oldalszám szerint is a kötetben. A gazdag illusztrációs anyag része 13 csoportkép, 15 arckép, valamint számos színes ábra, táblázat. A fotók mellett érdekes és izgalmas élményeket is felidéztek a hajózók az eltelt évtizedekből, melyek színesítik a könyv tartalmát. A kötet végén található a szerző által használt forrás- és irodalomjegyzék.

A magas színvonalon szerkesztett kötet magyar és angol nyelven íródott. Az ajánlást dr. Orosz Zoltán altábornagy, vezérkarfőnök-helyettes írta (ma Brüsszelben az MH Katonai Képviselő Hivatal vezetője), aki majdnem 200 órát repült a típusal.

Brandt Gyula ny. őrnagy, helikoptervezető maradandó szakirodalmat tett le a repülést kedvelők és érdeklődők asztalára. Művében bemutatta a 40 éve hadrendben tartott Mi-24-es harcihelikopter-technika sokoldalúságát, hadműveleti és polgári célokra történő alkalmazását. Aki veszi magának a fáradságot és kezébe veszi, elolvassa a remek könyvet, maradandó élményben lesz része. Ajánlom mindenkinek, aki szereti a katonai repülést, és érdeklődést mutat a korszerű helikopterrepülés iránt.

Brandt Gyula: Magyar felségjelű Mi-24 harci helikopterek. Mi-24 attacks helicopters with hungarian insignia. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2017, 312 oldal